

5. Лыков А. Г. Можно ли окказиональное слово называть неологизмом? / А. Г. Лыков // Русский язык в школе, 1972. — № 2 — С. 42–53.
6. Стишов О. А. Динамічні процеси в лексико семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації): автореф. дис. докт. філол. наук. / О. А. Стишов — К., 2003. — 36 с.

Локшина О. І.,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу порівняльної педагогіки
Інституту педагогіки НАПН України

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДРУЧНИКОТВОРЕННЯ У ЗАРУБІЖЖІ

Констатовано, що підручники (у вигляді книг, папірусів тощо) існують, починаючи зі стародавніх часів — книга КЕМІТ Стародавнього Єгипту (II–I тис. до н. е.) вважається першим писемним підручником у світі, який використовувався для навчання писарів; «Orbis Pictus» або «Orbis Sensualium Pictus» (1658) Яна Амоса Коменського є першим в історії підручником, в якому ілюстрації використовувалися як дидактичний засіб, що полегшує дітям засвоєння навчального матеріалу; the New England Primer (XVII ст.) позиціонується як перша читанка, створена для переселенців США. Підсумовуючи історичний аналіз, можна стверджувати, що підручник є невід’ємним складником шкільництва, окрім того він також є політичним інструментом впливу влади на формування світогляду молодого покоління.

Охарактеризовано ключові тенденції розвитку підручникотворення у зарубіжжі. Це:

- інтернаціоналізація як в аспекті виробництва (друку в країнах, що розвиваються), так і в аспекті змісту — уніфікація змісту навчальних предметів та відповідно — змісту підручників (окрім історії та рідної або державної мови) (та передусім в ЄС) особливо під впливом міжнародних порівняльних досліджень якості знань TIMSS, PISA, PIRLS тощо;
- рух від використання одного підручника до використання комплексів/комплектів навчальних матеріалів: раніше підручник був єдиним засобом для навчання предмету, сьогодні в економічно розвинених країнах такі комплекси стали звичайною практикою — вони містять базовий під-

ручник, книгу для вчителя, аудіовізуальні матеріали, карти, книги домашніх завдань, презентації уроків, комп'ютерні матеріали тощо; водночас вчителі продовжують розглядати підручник як ключовий інструмент навчання;

- трансформація концепту підручника від книги, яка повністю відображає знання з навчального предмета, до підручника, який містить ключові ідеї, теми (в умовах стрімкого зростання інформації у світі очевидним є те, що підручник не може відобразити всієї інформації з предмета);

- зростання кількості електронних підручників (до переваг електронних підручників належить: низька вартість, спрощена можливість моніторити прогрес учня, спрощена процедура удосконалення тексту підручника; з огляду на це країни докладають зусиль для широкого впровадження електронних підручників у практику роботи навчальних закладів: зокрема, Федеральна комісія з комунікації США ухвалила рішення, щоб навчальні заклади створили умови для вільного доступу всім учням до електронних текстів/посібників до кінця 2017 р.; водночас прогрес не є швидким з огляду на існування низки викликів, серед яких: традиційно надання вчителями та учнями переваги друкованим підручникам, все ще недостатній рівень цифрової грамотності серед вчителів, аспект інтелектуальної власності, який у багатьох країнах не є врегульованим тощо);

- застосування «відкритих» підручників (яким присвоєно ліцензію відкритих авторських прав), особливо у США. Така ліцензія дозволяє: безкоштовно використовувати підручники; робити їх копії та розповсюджувати; адаптувати, доповнювати, комбінувати їх з іншими навчальними матеріалами. Відкриті підручники можуть використовуватися та розповсюджуватися усіма зацікавленими сторонами (школами, батьками, вчителями, директорами) безкоштовно, в них дозволяється робити зміни / модифікації, вміщувати інші матеріали. Вони є у різних форматах — друкованому, електронному, аудіо. Наразі у США відпрацьовуються механізми заохочення авторів, які пропонують власні підручники для «відкриття». Зокрема у США, авторам можуть виплачуватися надходження від реклами підручника, від продажу друкованих версій тощо.

Отже, сектор підручникотворення у зарубіжжі стрімко розвивається з метою відповіді на швидкозмінні запити економіки та суспільств. Інновації сектора є проекцією глобалізаційних та технологічних трансформацій у світі. Виокремлені тенденції розглядають як ключові, тобто є спільними для більшості розвинених країн зарубіжжя. До спільних

проблем слід віднести: нестачу коштів на видавництво нових підручників, складнощі у впровадженні електронних підручників, складнощі у впровадженні компетентнісно-базованих підручників. Водночас кожна країна зберігає національні особливості функціонування сектору підручникотворення.

Маріуц І. О.,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки
Інституту педагогіки НАПН України

ЕКСПЕРТИЗА ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

У міжнародному вимірі звертаємось до теоретичних аспектів оцінювання навчальних підручників, що розробляли такі зарубіжні вчені, як Д. Вільямс (D. Williams), А. Каннінгсуорт (A. Cunningsworth) та інші. Класичною моделлю оцінювання та вибору підручника іноземної мови є опитувальник А. Каннінгсуорта (A. Cunningsworth). Л. Шелдон (L. Sheldon) запропонував взяти за основу 17 принципів оцінки ключових факторів, що впливають на вибір відповідного підручника. Дж. Мукундан (J. Mukundan) та В. Німехисалісем (V. Nimehchisalem) запропонували власний чіткий список критеріїв для оцінки підручників з англійської мови.

Під час здійснення експертизи пропонуємо оцінити підручник за такими трьома основними блоками, як:

- **загальні ознаки підручника**, а саме: відповідність навчальній програмі та навчальному плану, методологія (можливість використання під час застосування різних методик навчання іноземної мови), придатність для учнів (відповідність віку, потребам, інтересам учнів), фізичні та утилітарні властивості (привабливість компонування, ефективність застосування тексту та візуальних ефектів), довготривалість у використанні (надійність матеріалу), економічну доцільність, ефективне використання додаткових матеріалів (книга ефективно підтримується необхідними матеріалами, такими як аудіо матеріали);

- **зміст навчання-викладання** — загальний (більшість завдань у книзі цікаві, завдання змінюються від простого до складного, цілі завдань до-